

EŞİTLİK VE SOSYAL MİSYONLAR: MÜSLÜMAN KADINLAR VE SPOR VE FİZİKSEL AKTİVİTELERE KATILIM FIRSATLARI

Gertrud PFISTER

University of Copenhagen, Department of Exercise and Sport Sciences

Çeviren: Pınar YAPRAK

ÖZ

Bu çalışma Müslüman kadınların spor ve fiziksel aktiviteye katılım fırsatlarını ve yarışma sporu ve herkes için sporda karşılaştıkları engelleri incelemektedir. Son on yılda İslam ülkelerindeki kadın sporcuların sayısında artış olmasına karşın Müslüman kadınlar Olimpiyatlar gibi uluslar arası spor etkinliklerine katılan yarışmacılar içinde hala azınlıktadırlar. Pek çok İslam ülkesinde çok sayıda kız ve kadın fiziksel aktiviteye ve/veya beden eğitimine erişim sağlayamamaktadır. Bununla birlikte kadınların durumlarının ve kadınların spora katılımının ülkelere, kültürlere, sosyal arka plana ve dini yönelimlere göre değiştiğinin farkında olmak zorundayız. Çalışmanın ikinci bölümü sporda Müslüman kadınların marjinalleşmesinin arka planına ve sebeplerine odaklanmaktadır. Sadece İslamın kendi başına değil, geleneklerin, çevrelerin ve (ekonomik) koşulların, kızların ve kadınların (herkes için) spora katılımlarını engelleyebildiği ileri sürülmektedir. Son olarak çalışma, “Müslüman Kadın ve Spor” konusunda bir çalışmaya değinmiş, Müslüman kadınların (ve erkeklerin) fiziksel aktivitelerden zevk almaları için fırsatları vurgulayan “Kabul Et ve Saygı Göster” Bildirgesinin önemli bölümlerini aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müslüman kadınlar, Olimpiyat Oyunları, Herkes için spor, İslam, Toplumsal cinsiyet ilişkileri

EQUALITY AND SOCIAL MISSIONS: MUSLIM WOMEN AND THEIR OPPORTUNITIES TO PARTICIPATE IN SPORT AND PHYSICAL ACTIVITIES

ABSTRACT

This article explores the opportunities of Muslim women to participate in sport and physical activities and the barriers they face in competitive sport as well as in sport for all. Although there has been an increase of female athletes from Islamic countries in the last decade, Muslim women are still a small minority among the competitors in international sport events such as the Olympic Games. In many Islamic countries, numerous girls and women do not have access to physical activities and/or physical education. However, we have to be aware that the situation of women and women's sport is different depending on countries, cultures, social backgrounds and religious orientations. The second part of the article focuses on backgrounds and reasons for the marginalization of Muslim women in sports. It is argued that not Islam per se, but traditions, environments and (economic) conditions may prevent girls and women to participate in sport (for all). At the end, the article refers to a workshop about "Muslim Women and Sport" and quotes significant parts of the declaration "Accept and Respect" which emphasizes the opportunities of Muslim women (and men) to enjoy physical activities.

Key Words: Muslim women, Olympic Games, Sport for all, Islam, Gender relations

Sporda eşitlik- var mıdır?

Yarışma Sporu

Olimpiyat oyunlarına katılımlarında açıkça görüldüğü gibi kadınlar sporda "geç kalanlar" olmuşlardır. 1896'da, dışlanmışlardı ancak, Paris'teki (1900) Olimpiyatlardan bu yana katılım oranları yavaşça ama sürekli olarak artmıştır. Kadın yarışmacıların sayısındaki kademeli artış, bir kadının spora ve Olimpik Oyunlara katılma ve yarışma şansının büyük oranda onun kültürel ve dini geçmişi kadar milliyetine bağlı olduğu gerçeğini gizlemektedir. Geleneksel olarak, İslami kültürler spora öncelik vermemektedir ve nitekim Olimpik Oyunlarda Müslüman sporcuların sayısı oldukça düşük düzeydedir ve hala da düşük seyretmektedir. 2008'de İslam ülkelerinden¹ 427 erkek, erkek sporcuların % 6'sı, 98 kadın, kadın

sporcuların % 2'si Olimpik Oyunlarda yarışmışlardır, dünya nüfusunun % 20'sinin İslama bağlı olduğu gerçeği göz önüne alındığında bu çok küçük bir sayıdır.

Kadınların katılımı bakımından, son birkaç on yıl içerisinde bazı ilerlemeler olmuştur: Seul Olimpiyatlarına katılan 160 UOK'un, 42'si (21 İslam ülkesi dahil) sadece erkek sporcuları göndermiştir (Hargreaves, 1994). Barselona'da 33, Atlanta'da 28 ve Sidney'de sadece 9 UOK takımlarına kadınları dahil etmemiştir. 2008'de sadece üç delegasyon (Suudi Arabistan, Katar ve Kuveyt) 'yalnızca erkekler'di. Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri ilk kez kadınları Olimpiyatlara yollamış, Ürdün delegasyonu 3 erkek ve 4 kadından oluşmuş ve Kuzey Afrika milletleri önemli sayıda kadın sporcu, hatta

voleybol takımı bulundurmışlardır (Bannayan, 2008).

Madalya sayısı görünümü, Batılı olmayan ülkelerin takımlarının marjinalleştiğini göstermektedir. Beijing'de birkaç delegasyon madalyaları paylaşmıştır: 100'ü geçkin takımın 10'u altın madalyaların % 65'ini, 15 takım ise % 75'ini kazanmıştır. Birkaç istisna dışında, başarılı takımlar Batılı endüstrilemiş ülkelerden gelmiştir.2

Türkiye, 4'ü kadınlar tarafından kazanılmış 8 madalyasıyla Beijing Oyunlarındaki en başarılı İslam ülkesi olmuştur: iki madalya kadın uzun mesafe koşucusu Etiyopya asıllı Elvan Abeylegesse ile kazanılmış, bir Türk kadını halterde diğeri de Taekwondoda başarılı olmuştur. Ek olarak, Müslüman ülkelerden madalya kazanan iki kadın daha vardı, bir Cezayirli Judocu ve bir Faslı 800 metre koşucusu. Bu başarılarla karşın, bu gözden geçirme Müslüman kadınların Olimpik Oyunlardaki marjinalleşmesinin ciddi bir konu olduğunu açıkça göstermektedir 3.

Herkes için Spor

İslam ülkelerindeki kız çocukları ve kadınların 'herkes için spor' ve fiziksel aktiviteleri hakkında az şey bilinmektedir. İlk derleme gelecek yıl, çeşitli İslam ülkelerindeki araştırmacıların kendi ülkelerindeki kadınlar ve spor konulu çalışmaları bir kitapta basıldığı zaman, elde edilebilir olacaktır (Benn ve diğ., 2010). "Herkes için spor"un İslam ülkelerinde çok yaygın olmadığı ve kız çocukları ve kadınların sporda çocuk ve erişkin erkeklerden daha az yer aldığı varsayılabilir. Halihazırda, kadınların erkeklerle aynı (resmi) haklara sahip olduğu İslam ülkelerinden birisi olan Suriye hakkında bilgi sahibiyiz. Genç erkeklerin yaklaşık % 9'u ve genç kadınların (19-25 yaş) % 2'den daha azı bir spor kulübünün üyesidir (Karfoul, 2009).

Engellere rağmen, İslam ülkelerinde kadınlar, özellikle Karate ve Taekwondo gibi sporlarda başarılı olmaya başlamışlardır. Bu durum, özellikle

devlet ve dinin ayrı olduğu ve büyük şehirlerdeki orta sınıfın Batılılaşmasının kadın sporuna olumlu katkılar sağladığı Türkiye'de geçerlidir (Pfister, 1997). Koca ve Hacisofoğlu (2010)'a göre, 1997 yılından bu yana kadın sporcu sayısında 3 katı bir artış söz konusudur. Şu anda 420.000 elit sporcunun %13'ü kadındır. 23 milyon kız nüfusunun (14-15 yaş) 57.000'ini sporcu kızların oluşturduğu Türkiye'de, kadınların ve genç kızların en fazla yer aldığı spor dalı voleyboldur (yaklaşık 11000). Taekwondo (9000), basketbol (5000), karate (4000) ve 2000 ve daha azı yüzme, kickboks, hentbol ve judodur. Sporda engellerin üstesinden gelen birer Türk sporcu kadınına örnek olarak Hamide Bıçkın Tosun verilebilir. Kendisi 2000 Olimpiyat Oyunlarında bronz madalya sahibi, anne, günlük hayatında başını kapatmayı tercih eden dünyada tanınmış bir başarılı sporcudur.

Bir diğer örnek ulusal ve uluslararası yarışmalara (Pan-Arabian, Asya ve Akdeniz turnuvaları) katılan şampiyon Suriyeli kadın sporcu Ghada Shouaa'dır. Ghada 1996 Oyunlarında heptatlonda altın madalya kazanmış ve bir kahraman olarak ilgi görmüştür (Karfoul, 2009). Bu durum Malezyalı sporcular (Wirdati, 2006) ve diğer İslam ülkelerindeki kadın sporcular için de geçerlidir.

Bu başarı hikayeleri, İslam toplumlarında yarışma sporlarındaki kadınların çok küçük bir azınlık olduğu gerçeğini gizlememelidir. Kadın sporcular erkek sporculara kıyasla marjinal kalmaktalar ve sıklıkla kadınsı olmayan ve kötü Müslüman olarak yargılanmaktadırlar. Kaynaklardan ve tesislerden yoksundurlar ve din, gelenek ve culture dayalılık baskılarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Yapısal ve ekonomik problemler bazı İslam ülkelerinde sporun gelişimini engellemekte, fakat kadınlar bu durumdan erkeklerden daha farklı ve daha yüksek düzeyde etkilenmektedirler (Benn ve diğ., 2010).

Göçmen kadınların ve kız çocuklarının spor ve fiziksel aktivitelere katılımı hakkında çok daha fazla bilgi mevcuttur. Göçmen kız çocuklarının ve kadınların Batı ülkelerinde fiziksel aktivitelere katılma fırsatı var mıdır?

Bütün Avrupa ülkelerinde etnik azınlıklardan olan kız çocuklarının okullarda beden eğitimine katılmak zorunda oldukları konusunda hiçbir şüphe yoktur. Müslüman kız çocuklarının beden eğitimini nasıl buldukları, nasıl bir deneyim edindikleri ve onun hangi etkilere sahip olduğu bilimsel ilgi odağında olmamıştır. Diğer taraftan, beden eğitimi Müslüman kız çocuklarında spora ilgi ve bağlılığı arttırmıyor gibi görünmektedir. Müslüman kız çocukları spora sıkı bir bağlılık geliştirmemektedirler. Bu, spor organizasyonunun içinde ve dışındaki fiziksel aktivitelere göçmen kadın ve kız çocuklarının katılımına bakıldığında görülebilmektedir. İslami geçmişi olan göçmen kız çocukları ve kadınların çoğunluğu sporda aktif değildir.

Arka Plan ve Nedenler

Peygamber ve Kadınların Sporu

Genel anlamda spor aktivitelerinin ve özelde Müslüman kız çocukları ve kadınların spora katılımının dinden nasıl etkilendiği sorusunun incelenmesinde, her şeyden önce İslam'da spora ilişkin genel bir yasak olmadığı ve bunun kız çocukları ve kadınların sporu için de geçerli olduğu belirtilmelidir 4. Hem erkek hem de kadın İslami spor bilimciler, sağlık ve fiziksel uygunluğun erkek ve kadınlar için benzer biçimde önemli olduğunu ve spor aktiviteleriyle sürekliliğinin sağlanmasının gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Bu ilişki içinde, Muhammed'in sağlıklı bir hayatı savunduğu ve koşma, binicilik, yüzme ve okçuluğu tavsiye ettiği sürekli olarak işaret edilmektedir 5. Leila Sfeir ve diğerleri, buradan hareketle, İslam'ın, özünde kadınların sporuna olumlu bir biçimde yatkın olduğu sonucuna varmaktadır. Sfeir, "İslam, kadınlar için sporu inkâr etmek şöyle dursun, sporun

değerini küçümsememektedir. Aksine, fiziksel güç ve spor aktivitelerine büyük önem ve işlev atfetmektedir. İslam bedeni, temizliği, arındırılması ve güçlendirilmesi, cinsiyetler arasında farklı olarak, daima ilgilidir. Ancak, İslam fatalizmi ve Hindu Mistizmi gibi belirgin dini unsurlar, spora genel erişimin kontrolünde baskın faktörler olmuştur 6.

İslam kaynaklarını ve otoritelerini araştırdıktan sonra Daiman (1995) sporun sağlık gerekçesiyle kadınlar için mecburi olmak zorunda olduğu sonucuna bile varmıştır. Bununla beraber, bazı ülkelerde spor, kadınların ev ve aileye dair eylemlerini kısıtlayan, İslami değerlerle ve geleneksel ve kültürel olarak kökleşmiş kadınsılık anlayışıyla bağdaşmaz olarak görülmektedir (Sfeir, 1985).

Toplumsal Cinsiyet Roller

İslami kültürlerde kadının durumu, kadınların ve erkeklerin yaşamlarının odağı ve merkezi ve üyelerinin toplamından daha fazlası olan ailenin ağırlığından etkilenmektedir. Yaş ve cinsiyet bir kimsenin toplumda olduğu kadar ailede de sosyal pozisyonunu belirlemektedir ve emeğin cinsiyete göre katı bir biçimde ayrılmasından temellenen ailenin katı hiyerarşik örgütlenmesi İslami kültürlerde önemli bir rol oynamaktadır. Ailenin reisi olan koca, ailenin kadın üyelerini koruma ve kontrol etme görevi ve hakkına sahiptir. Erkeğin sosyal ve kültürel üstünlüğü, cinselliğin özel kaideleri ve namus/şeref kavrayışıyla ilintilidir 7.

İslami ideolojide cinselliğin sadece evlilik (kurumu) içinde yeri vardır. Evlilik dışındaki cinsel ilişkiler sıkı bir şekilde yasaklanmıştır ve katı bir biçimde cezalandırılmaktadır. Kadının cinselliği ya duvarların – kadınlar evde kalmak zorundadırlar ve/veya erkeklerle birlikte (fiziksel) aktivitelere katılmaya izinleri yoktur - ya da başörtüsü veya peçe yardımıyla cinsiyetlerin ayrılması yoluyla kontrol edilmektedir. İslami yasaları sıkı bir biçimde takip etmeyen ailelerde bile

Müslüman kızların bekareti kesinlikle gerekli görülmektedir. Bakire olmayan bir kız için koca bulmak epey imkansızdır. Kızların bekaretlerini kaybetmemelerini garanti altına almak için çeşitli sayıda kural ve kaide tasarlanmıştır: ana strateji kız çocuklarını kontrol altında tutmak ve erkek çocuklar ve erkeklerle temasına engel olmaktır.

Ailenin prestiji ve konumu "namus"a bağlıdır ve namus ayrıca, aile reisi veya erkek üyelerinin kavga etme veya saldırı ve kötü muamelelerin intikamını alma becerisi anlamına gelmektedir. Aile içindeki ve dışındaki ilişkiler, aile üyelerini belirli rol ve görevleri devralmaya zorlayan fakat karşılığında destek ve korumayı garantileyen ve ayrıca sosyal prestij veren namus kavrayışına dayanır. Ailenin "namusunun" merkezi, karılarının kocalarına sadakati ve kızların bekaretidir (Sfeir, 1985; Daiman, 1995). Kadınlar ailenin iyi itibarını tehlikeye atan her eylem ve her türlü davranış biçiminden kaçınılması gerekir. Koca ve ailenin diğer erkek üyeleri, ailenin onurunu koruma görevine ve kadınları kontrol etme ve ihlallere yaptırım uygulama hakkına sahiptir.

Kadın bedeni ve bedeninin kapatılması İslami söylemler ve uygulamalarda merkezi rol oynamaktadır. Ahlaki bütünlüğün kadınlar için anlamı İslam'a uymak ve saçları dahil bedenlerini örtmektir. Öte yandan, bedenle ve örtüyle ilgili tutumlar ve uygulamalar, İslami kültürler ve ayrıca bireyler arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Kadının başını örtmesi ve nasıl örttüğü çeşitli etkenlere bağlıdır. Kadın, ailesi veya çevresi tarafından örtünmeye zorlanmış olabilir, kendi dini inancının bir parçası olarak, koruma olarak, kültürel giysi veya siyasi simge gibi çok çeşitli nedenlerden ötürü bunu yapabilir. Örneğin, Mısır veya Türkiye'den birçok kadın (kendini iyi Müslümanlar olarak tanımlayan), saçlarını örtmemeye karar vermiştir.

Müslüman feministler, ne Kuran'da ne de Peygamberin sözleri Hadis'te örtünmenin buyrulmadığını da iddia etmektedirler. Onlara göre toplumun tüm alanlarındaki erkek egemenliği İslam diniyle değil, İslami ve ataerkil geleneklerle ilgilidir.

İslam Ülkelerindeki Engeller

Yalnızca dinin kuralları değil, kültür, yaşama koşulları, kanuni yasaklamalar ve sosyal damgalar, Müslüman kadınların fiziksel aktivitelere ve özellikle spor yarışmalarına katılımlarını engelleyebilir (Pfister 1997; 2003). Müslüman sporcuların karşılaşabileceği problemlere bir örnek, turbaniyla yarışmasına rağmen aşırııcılardan ölüm tehditleri aldığı için Norveç'e sığınmak isteyen Afgan koşucu Mehbooba Andyar'dır.⁸

Birçok İslam ülkesinde kadın sporu, okullarda kızların beden eğitiminden yoksun olmasından tutun kadınların spor yapabilme, antrenmanlara ve yarışmalara katılabilme ile ilgili sınırlı fırsatlara, sayısız katılmış zorluklara göğüs germektedir. Cinsiyetlerin ayrılması kanunu ve spor tesislerinin kıtlığı sıklıkla spor aktivitelerine ve özellikle de spor yarışmalarına katılma fırsatlarından kadınların dışlanmasıyla sonuçlanmaktadır.

Batı Ülkelerindeki Engeller

Göçmen Kadınların Durumu

Göçmenler yeni toplumlarında yaşamak ve "işlev göstermek" zorundadırlar. Yalnızca davranış örneklerinin değişimi değil, ayrıca çeşitli çatışmalara yola açabilecek derinlemesine yerleşik kültürel normlar ve değerlerden ayrılma anlamına da gelen Batılı yaşam biçimleri, beden idealleri, uygulamaları ve hareket kültürlerine uyumla karşı karşıya kalmaktadır.

Kadın göçmenler sadece yabancı bir ülkenin yaşam koşullarına uyumla ilgili problemlerle karşılaşmamakta, ayrıca kadın oldukları için özel beklentiler ve taleplerle yüz yüze gelmektedirler. Daha

önce bahsedildiği gibi, İslami kültürlerde, toplumsal cinsiyetin, toplumsal cinsiyet görüntülerinin ve kimliklerinin kabulü, büyük ölçüde bedenle ilgili kanun ve inançlardan etkilenmektedir. Toplumsal cinsiyet düzenlemelerinin en görünür işaretlerinden birisi bedenin örtülmesidir. O da özellikle tartışmalı alan olan göçmen kız çocukları ve kadınların bedenidir.⁹

Buna ek olarak, yabancı ülkelerde yaşayan göçmenlerin yeni bir kimlik, bir göçmen kimliği geliştirmek zorunda oldukları göz önünde bulundurulmalıdır ve bu, düzensizliklere ve kimlik çatışmalarına yol açabilir. Bu yüzden göçmenler çok kez geleneksel değerlere kendi anavatanlarında olabileceklerinden çok daha sıkı bir biçimde bağlı kalmaktadırlar.¹⁰ Batı ülkelerindeki İslami topluluklar, üyeler üzerinde yüksek bir uyumluluk gereksinimi için çaba sarf ediyor gibi görünmektedir ve Müslüman aileler birçok yönden komşuluklarına ve ağlarına (network) bağlıdırlar.

Batı ülkelerindeki göçmen kızlar değişik kültürler içinde yaşamak zorundadırlar. Araştırmacılar, ebeveynlerinin onlara anavatanlarının kültürünü, dinin önemiyle, ailenin ataerkil yapılarıyla ve namus kavramlarıyla birlikte öğretmesinden dolayı Türk kızlarının yaşadıkları ikilemi gözlemlemişlerdir. Aynı zamanda, evlerinin dışında ve özellikle de okulda özgürlük ve eşitliğiyle Alman kültürünü öğrenmektedirler.

Göçmen kız çocukları etiketlenmeyle ilgili karmaşık, hatta çelişkili beklentileri bütünleştirmek ve ebeveynlerinin anavatanında olabileceğinden farklı kimlikler geliştirmek zorundadırlar. Çoğu kız çocuğu bazı şekillerde yukarıda bahsedilen bileşimli kimlikleri geliştirmektedir: bunlar Türk-Alman veya Alman-Türk'tür. Onlar anavatanlarının kültürel idealleri ve uygulamalarını yaşadıkları ülkedeki yaygın kültürle karıştırarak yeni kültürler yaratmaktadırlar. Çoğu göçmen kız

ayrıca duruma göre farklı taleplere uyabilmektedirler, Alman okulundan Türk ailesine, bir kültürden diğerine değişimi öğrenmektedirler. Fakat Batı ülkelerindeki göçmen kız çocukları ve kadınlar tek bir grup değildir, aksine, onların amaçları, kimlikleri, deneyimleri ve yaşam koşulları, hane kültürlerine, sosyal sınıflarına ve dini yönelimlerine göre oldukça çeşitlilik göstermektedir.

Türban ve Spor

Batı ülkelerinde, türban "ötekiliğin" görünür ve büyük ölçüde tartışmalı bir işaretidir. Fakat daha önce bahsedildiği gibi, türban ayrıca çeşitli ve karmaşık anlamları olan kültürel sembollerin göstergesidir. Türban takmak moda ya da alışkanlık olabilir, dini bir görev olabilir, fakat türban aynı zamanda toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin ve kadının baskılanmasının dışavurumu da olabilir.

Spor Aktiviteleri İçin Engeller

İslam hukuku kız çocuklarının sporda aktif olmalarını yasaklamıyorsa, neden çok az sayıda kız çocuğu spora katılmaktadır? Etnik azınlıklardan insanlar için sporda yer almak, spor yapmak veya bir spor kulübüne üye olmak için resmi engeller olmasa bile kolay değildir. Çeşitli nedenlerden ötürü, göçmen kız çocukları ve kadınlar ana nüfustan oluşan gruplarla bütünleşmede zorluk çekebilmektedirler. Sosyal destek elde ettikleri kendi arkadaşlarından oluşan bir ağa sahip olmaya eğilimlidirler. Ayrıca göçmen kültürler geleneksel ve Batı ideallerinin birleşimi veya karışımı olabilecek belirli beden ve güzellik ideallerini onaylamaktadırlar. Sporcu yaşam biçimi veya kaslı beden örneğin, geleneksel Pakistan veya Somali kadınsılık ideallerine uygun olmayabilir ve ayrıca "Danimarkalı-Türk" ya da "Alman- Türk" nüfusun zevkine hitap etmeyebilir.

Diğer taraftan, İslami geçmişi olan kadınların spor aktivitelerine

katılmalarını zorlaştıran diğer engeller hala vardır. Genel olarak, birçok göçmen ailenin daha az ya da fazla ölçüde, dini inançlardan temellenen geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine yöneldiği varsayılabilir. Spora bağlılık bakımından daha önce bahsedildiği gibi, ailenin yüksek önemini, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve cinsellikle ilgili kuralları veya daha kesin olarak da kız çocukları için bekaretin önemini göz önünde bulundurmamak zorundayız.

Bu normlar, değerler, tutumlar ve davranış örnekleri birçok Müslüman kız çocukları ve kadınlarının fiziksel kültürünü, tanımlamıyorsa da, etkilemektedir: bedeni örtmeyle ilgili yasalar birçok sporda bir problemdir ve cinsiyetlerin ayrılması talebi, dindar kız çocukları ve kadınlar için erkek çocuklar ve erkeklerle birlikte antrenman yapmalarını veya spor uygulamalarını imkansız hale getirmektedir.

Spora katılım ayrıca göçmen ailelerde çatışmalara yol açabilir çünkü kız çocukları ve kadınların ailenin kontrolü dışında olduğu durumları yaratmaktadır. Danimarka'da yapılan bir pilot çalışma, kız çocukları ve kadınların spora katılımını engelleyen nedenlerin ayrıca "dedikodu", itibarı kaybetme korkusu, bütün olarak Müslüman topluluğun baskısı olduğunu göstermiştir. "Ebeveynlerinin onlara kendilerinin anavatanının kültürünü öğretmesi sıklıkla göçmen kız çocukları için bir ikilemdir.... Aynı zamanda, evlerinin dışında ve özellikle de okulda, özgürlük ve eşitliği ile Batı kültürü hakkında öğrenmektedirler... Bakirelik saplantısı kişisel özgürlük ve kişisel gelişime yönelik ciddi kısıtlamalara yol açmaktadır". 11

Daha ileri bir sorun, önceden bahsedildiği gibi, göçmen ailelerdeki kız çocukları ve kadınlar sıklıkla, spor aktiviteleri için çok az zaman ve enerji bırakan ağır ev işi yüküne sahiptirler.

Göçmen kız çocukları ve kadınların spordan uzak olmalarının nedenlerini tartışırken, onların sosyal durumlarını da

hesaba katmalıyız. Eğitim ve gelir bakımından, ayrıca "kültürel ve sembolik sermaye" bakımından da göçmenler Batı toplumlarında marjinalleşmeye eğilimlidirler. Sosyal sınıf ve spor ve fiziksel aktivitelere katılım arasındaki ilişkinin Batı ülkelerinde de gözlenebileceğini unutmamalıyız. 12

Yaklaşımlar

Kız çocuklarının fiziksel aktivitelere katılımını desteklemek için, hangi imkanlara sahibiz? Göçmen kadınların – ana nüfustan kadınlar gibi- çok çeşitli geçmişlerden geldikleri ve çok çeşitli gereksinimleri olduğu vurgulanmalıdır. Sporun –koşullarının, içerik ve amaçlarının- bu farklı kız çocukları gruplarının ihtiyaçlarına yönlendirilmesi bir prensip olarak görülmelidir. Deneyimler ve beklentiler kadar sosyalleşme, hayat şartları da göz önünde bulundurulmalıdır. Kavram ve programlar, kabul ve toleransın yanı sıra eşit haklar, eşit fırsatlar ve dahil etme ilkelerine uyulmalıdır.

Kabul et ve saygı göster - Müslüman kadınlar ve spor hakkında bir bildirme

Yukarıda bahsedildiği gibi, Müslüman kadınların spor dünyasında marjinalleşmesi için birçok neden vardır, kültürel geleneklerden gelen kısıtlamalar ve İslami yasaların yorumu kadar, modern sporun katı kuralları da nedenler arasındadır.

Müslüman ve Batı halkları arasında büyüyen gerilim ve aynı zamanda iki dünyada da toplumsal cinsiyetlendirilmiş söylemler ve uygulamaların anlaşılabilirliği, yoğun diyalogları ve işbirliğini gerekli kılmaktadır. Öte yandan, Müslüman kadınların homojen bir grup olmadığını ve dinin ve/veya kültürün talepleriyle nasıl yüzleştikleri ve bunları nasıl çözümledikleri açısından büyük bir çeşitlilik olduğunu akılda bulundurmamak zorundayız. Bu talepler ve kısıtlamalar, geleneksel ve ataerkin söylemler ve uygulamalardan temellenmiş olabilirler, fakat problemler, federasyonlardan kitle iletişimine kadar

ulaşan spor kurumlarının, dini adapla çelişen kurallar ve yönergeleri zorla kabul ettirmeye çalışmasından da kaynaklanmaktadır.

Umman'daki Sultan Quaboos Üniversitesi sponsorluğunda ve IAPESGW (International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women) tarafından desteklenen çalıştay, kültürlerarası müzakere ve bilgi, fikirlerin ve en iyi uygulamaların, açıklık, öğrenmeye isteklilik ve birbirini anlamaya çalışma temelinde paylaşımı için bir fırsat sağlamıştır. Beden eğitiminden, spor ve İslami araştırmalardan ve önde gelen uygulayıcılardan 16 araştırmacı (ben dahil), 15 kadın ve 1 erkek, 14 Avrupa, Orta ve Uzak Doğu ülkesinden (Bahrain, Bosna Hersek, Danimarka, Mısır, İran, Irak, Malezya, Fas, Umman, Güney Afrika, Suriye, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Birleşik Krallık) ülkelerini 'temsil' için değil ilgili, alana bağlı, farklı kültürel ve ulusal deneyimleri paylaşmayı isteyen bireyler olarak toplanmışlardır. Bazı kadınlar ateistti; birçoğu inançlarını farklı şekillerde tatbik eden dindarlardı. Bazıları Batı giysileri ve saç modellerini kullandılar; diğerleri İslami giyim düsturuna uydular.

Grubun amacı, Müslüman kadınların beden eğitimi ve sporda ve bunlar aracılığıyla, fırsatlarını iyileştirmenin yöntemlerini teşhis etmektir. Yaklaşımlar, öncelikler, sorular ve cevaplar şeklindeki müzakereler oldukça tartışmalı olmuştur. Kültürel ve ulusal sınırların ötesinde diyalog, dünyayı "diğerlerinin" gördüğü gibi görebilmeyi gerektirir, fakat sıklıkla budun-merkezli (ethnocentric) duruşlar, yaklaşımların bu dönüşümüne engel olmaktadır. Küresel değerler ve kültürel çeşitlilik arasında bir denge kurulması mümkün müdür?

Kültürel olarak özgün insani değerlere karşı evrensel ikilemini önlemek amacıyla biz seçim özgürlüğünü vurgulamayı uygun bulduk ve araştırmacıların Müslüman kadınların

dinin içinden güçlendirilmesini tasarladıkları yöntemlerle ilgili kavrayışı bizimle paylaşan İslami feministleri dinledik. Pek çok kadın için engellerin ve güçlüklerin üstesinden gelmenin tek yolu, böyle inanç-temelli bir ele alış biçimidir. Fakat İslam'ı yeniden yorumlayan, kuralları modern yaşama uyarlayan ve dinlerini Batı giysileri ve sporla birleştirebilen kadınlar için tercih fırsatı da olmalıdır. Endonezya, Tunus, Fas, Cezayir ve Türkiye'den kadın sporcuların 2008 Olimpiyatlarına katılımlarının gösterdiği gibi, bu durum birçok İslam ülkesinde bir tercih hakkıdır.

Bununla birlikte, tercihe odaklanmanın da zayıflıkları vardır, çünkü bu yapı/temsil ikilemine yol açmaktadır: Kadınlar (ve erkekler) kendi hayatları hakkında karar vermek için gerçekten serbestler mi yoksa tercihleri kültür ve toplum tarafından mı belirlenmektedir?

Fikir birliğine varmak ve aşağıdaki bildirgeyi tasarlamak heyecanlı bir haftayı gerektirdi. En önemli maddeler şunlardır:

“KABUL ET VE SAYGI GÖSTER” BİLDİRGESİ

1. İslam, kadınların fiziksel aktivitelere katılımını onaylayan kolaylaştırıcı bir dindir.
2. Bütün kız ve erkek çocukların, kadınların ve erkeklerin yaşamlarında beden eğitimi ve fiziksel aktivitelerin önemini beyan ediyoruz.
3. Spor ve eğitim sistemlerinde çalışan insanların Müslüman kadınların ve kız çocuklarının dinlerini uygulamalarının ve spor ve fiziksel aktivitelere katılımlarının farklı biçimlerini, örneğin aktivite, giyim ve toplumsal cinsiyetlerin gruplaşması seçimini, kabul etmelerini ve onlara saygı duymalarını öneriyoruz.
4. Spor federasyonlarının, uygunluk, güvenlik ve bütünlüğü hesaba katarak, yarışmalarındaki giyim

kurallarının İslami gereklilikleri kapsadığından emin olunması yoluyla, 'dahil etme'yi (inclusion) taahhüt etmeleri için ısrar ediyoruz.

Bu bildirge kadınların (ve erkeklerin) tercih haklarını kabul etmeleri ve kültürel geçmişlerine saygı göstermeleri için din ve spor liderlerinin yanı sıra Müslüman ve Batı ülkelerine yöneltilmiştir. Bu bildirgenin özü diğer gruplara ve kültürlerle de aktarılabilir. Bununla birlikte modern sporlar farklılığı kabul etmede ve "ötekiliği" dahil etmede sınırlı imkanlara sahiptir. Sporun varlığı ve cazibesi, farklılıkları tespit etmek ve en iyi sporcuları tespit etmek amacıyla, eşit koşullara dayanmaktadır. Federasyonlar uzun pantolonlarla yarışan kadınları kabul edebilir, fakat giyimleri yüzünden dezavantajlı oldukları için kazanç elde etmezler. Bu yüzden, bildirgenin yanı sıra hepimizin çabaları, herkes için spor ve beden eğitimi üzerine odaklanmalıdır: işte çeşitlilik, kapsamlılık, yeni paradigmlar ve en iyi uygulamaların küreselleşmesi için bir alan.

(Endnotes)

¹ Dahil edilenler, Asya ve Kuzey Afrika'da nüfuslarının %70'ten fazlası Müslüman olan ülkelerdir. Önceki SSCB devletleri dikkate alınmamıştır. Erkek ve kadın sporcuların sayıları için bakınız: <http://en.beijing2008.cn/>.

² Toplam madalya durumu için bakınız

<http://results.beijing2008.cn/WRM/ENG/INF/GL/95A/GL0000000.shtml>

³ Ayrıca bunlar arasında birçok web sayfasına bakınız:

<http://muslimahmediawatch.org/2008/08/14/muslimahs-at-the-beijing-olympics/>

⁴ İslam'da kadınların ve spor konusu için bkz., örneğin, Sfeir 1985; Lindsay 1987; Yaldai 1988; Daiman 1995; De Knop P. et al. 1996; Walseth & Fasting 1999; Dahl 2007. Ayrıca Benn, Pfister ve Jawad, 2010 kaynağında yer alan kaynaklara da bakılabilir.

⁵ Fiziksel aktivite hadislerde yer almaktadır. Hadis, Peygamberin izleyicileri tarafından aktarılan söylemlerinden oluşmaktadır. Şahsi söylemlere bağlı olan anlamı ve önemi yoruma açıktır.

⁶ Sfeir 1985, 300.

⁷ Diğerleri arasında ayrıca bakınız Delaney 1991.

⁸ Andyar hakkında bkz. <http://boredmelo.wordpress.com/tag/mehbo-oba-andyar/>

⁹ Diğerleri arasında, bakınız, Brainin 1996 on the conditions of life of immigrant girls and boys.

¹⁰ Almanya'daki Türk kız çocuklarının ve kadınlarının yaşamlarını tanımlayan normlar ve kurallar hakkında da bakınız Spuler-Stegemann 1998; ayrıca bakınız Berliner, Sportjugend 1998.

¹¹ Bründel/Hurrelmann 1994, s.5.

¹² Kleindienst-Cachay'a göre (1996; 1997) alt sınıf geçmişli kız çocuklarının sadece %23'ü, fakat orta sınıf geçmişli kız çocuklarının %50'den fazlası bir spor kulübüne üyedir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

PhD. Gertrud PFISTER
Department of Exercise and Sport Sciences,
University of Copenhagen,
Denmark
e-mail: gpfister@ifi.ku.dk

KAYNAKLAR

Bannayan A. (2008). Muslim sportswomen gain standing in Beijing. <http://www.womensenews.org/article.cfm?aid=3696>

Benn T, Pfister T, Jawad H. (2010). Muslim Women in Sport. United Kingdom: Routledge

Daiman S. (1995). Women in Sport in Islam. ICHPER-SD Journal, 32(1)18-21.

Hargreaves J. (1994). Sporting Females: Critical Issues in the History and

- Sociology of Women's Sports. London: Routledge.
- Karfoul EH. (2009). Women and Sport in Syria. (T Benn, G Pfister, H Jarad, Ed), Muslim Women and Sport. London: Routledge.
- Koca C, Hacısoftaoğlu İ. (forthcoming). Sport Participation of Women and Girls in Modern Turkey. (T Benn, G Pfister, H Jawad, Ed.), Muslim Women in Sport. United Kingdom: Routledge International Publishing Series in 2010.
- Pfister G. (1997). Frauen und Sport in der Türkei. (Klein M, Kothy J, Ed.), Ethnisch-Kulturelle Konflikte im Sport. (s. 127-145). Hamburg.
- Pfister G. (2003). Women and Sport in the Iran: Keeping Goal in the Hijab. (Hartmann- Tews I, Pfister G, Ed.), Sport and Women. Social Issues in International Perspective. (s. 207-223). London.
- Sfeir L. (1985). The Status of Muslim Women in Sport: Conflict between Cultural Tradition and Modernization. International Review for the Sociology of Sport, 20 (4), 283-306.
- Wirdati M R. (2006). Muslim Women and Sports in the Malay World: The Crossroads of Modernity and Faith. Chiang Mai.